

Aruküla kool

Aruküla algkooli asutamise kohta on kahesuguseid andmeid. Arhiiviandmeil asutati kool 1864. aastal. Ent olemas on ka protokoll 1856. a. septembrist, et iga koolmeister Viru-Jaagupi kihelkonnast tuleks kiriku juurde koos lastega jumalateenistusele. Kus kooliõpetajaid ei olnud, sealt pidi võormünder tulema. Arukülalt pidi tulema koolmeister.

Missugune oli siis vana koolimaja, kus lapsed vaimuvalgust nägid? Andmed pärinevad Heinrich Rohtsalult ja teistelt Aruküla elanikelt. Koolimaja oli õlgkatusega. 1919. a. kirjutas koolijuhataja Kornet, et kooli köögis elab koolirentnik 4-liikmelise perega, kooliõpetaja peab ilma köögita läbi ajama. Kui rentnik ahju kütab, on õpetaja tuba suitsu täis. Kui rentnik puid lõhub, peab õpetaja klassis ootama, millal paugutamine lõpeb. Kool on 55 aastat töötanud, aga vald pole jõudnud kuuri teha. Õpetaja peab kaugel külakaevust vett tooma.

Koolile maa saamisest kirjutas H. Rohtsalu: „Kui koolmeistriks oli kitsa näoga ja kuivetanud Aleksander Kips, tekkis koolmeistri töötasustamise probleem. Rammode koht jäi ju edasi neile. Kips oli laulumees, omas viulit ja organiseeris tubli laulukoori. Samal ajal hakkas ka Kulina mõismaid taludeks mõõtma ja neid talupoegadele päriseks müüma. Kruntide mõõtmine algas kahe grupiga korraga: üks grupp Kuusikumäe servast, teine Mähka poolt. Aruküla koolimaja kohal nad kohtusid ja nende vahele jäi väike nigelik koht. Babin oli hädas: kuhu ta selle peab panema? Nüüd, kui sünnipäeva hommikul teda üles lauldi, tek-

kis hea mõte: ta kingib selle nigela koha koolile. Nõnda oli lahendatud ka koolmeistri palgaküsimus.“

Erich Malvik (sünd. Rammo, abielludes võtnud abikaasa nime) rääkis, et nii vanaisa kui ka isa olid mõlemad Arukülas õpetajad; nad elasid koolimajas. Õpetajal oli kaks tuba kasutada. Köögis ka peksti inimesi, kellele oli vitsu määratud. Erich Malviku ema oli rääkinud, et mõni mees oli kaval, tõi peksjatele viina. Siis jäi ta vitstest ilma, pidi aga kõvasti karjuma, et kuulda oleks. Vanaisa Peeter Rammo oli pärit Piliistverest, andis ameti üle poeg Jakob Rammole, kes oli õppinud Viru-Jaagupi kihelkonnakoolis. Jakob Rammo oli võimeline õpetama lapsi eesti ja saksa keeles, kuid vene keelt ei osanud küllaldaselt, ja nii pidi ametist loobuma. Peeter Rammo oli teoorjusest vaba ja koolmeistrit ei lubatud vitstega peksta.

Heinrich Rohtsalu: „Õpetaja Luha töötas Arukülas pikka aega. Kasvult oli tüse mees. Ta kandis hästihooldatud habet. Seltsis rahvaga ning lastevanemate hulgast oli temal suur autoriteet. Tol ajal oli kaardimäng kiriku poolt kõvasti keelatud, aga Sarve talu peremees Karl Saar käis talveõhtutel koolimajas Luha mängimas. Aali Mikkel juhtus kaardimängijatele peale ja kaebas kirikuõpetajale. Järgmisel pühapäetal põrutas Hugo Hoffmann kantlist alla valju noomituskõne.

Aruküla talud olid juba suures osas päriseks ostenud, kui Kulinale sai mõisnikuks rikas Peterburi vabrikant Kirschten. Ta võttis taludelt jahiõiguse ning selle õiguse eest osteti koolile

Aruküla kooli õpilased koos õpetaja Kornetiga 1929. aasta kevadel.

klaver ja viul. Arukülas oli peale Liebreichi naisõpetaja Eleonore Rosenbaum. Tema organiseeris elava seltskondliku küla isetegevuse.“

Endel Saar meenutas Mart Kornetit, kuidas ta töötas nelja klassiga korraga. Kahele klassile andis kirjaliku töö, kahega lahendas ülesandeid ja tegi peast arvutamisi. Erilist rõhku pani rehkendusele. Saima Läll meenutas, et igal hommikul alustas õpetaja Mart Kornet päeva kirikulaulu ja palvusega. Ise mängis oreli. Vahele olid tal taskus kompvekid ja siis löikas taskunooga killukese kompveki küljest neile, kes hästi arvutasid ja kiiresti vastasid. Heino Vaasma töötas Kornetiga koos 1944. a. sügisel Küti valla täitevkomitees, kus Mart oli natuke aega esimeheks, ja 1948/49. a. Viru-Jaagupi koolis, kus Mart Kornet õpetas I klassile emakeelt ja vanemates klassides geograafiatki. Tema lemmiklause oli: „Leib on valge, aga valus süüa.“ Oma koolmeistripäevilt Arukülas rääkis, et laskis abikaasal Annal poisile kooki küsetada, siis ei lähe teiste koolileiva kallale.

1944. a. tuli Arukülasse Julius Taremaa, kes oli kolmandat põlve õpetaja. Lap-

si oli õpetanud tema isa Gustav ja vanaisagi. Taremaade peres armastati muusikat. Isa Gustav õpetas koolis laulmist omatehtud viuliga.“

J. Taremaa õpetas lapsi uues ajakohases koolimajas, mis õnnistati 5. jaanuaril 1929.

1947/48. õa. töötas kool 6-klassilisena, samuti paaril järgneval aastal. 1950. aastal muudeti kool ühe komplektiga algkooliks. Juhatajaks jäi Helene Taremaa. Julius Taremaa siirdus Kulina kooli õpetajaks. Helene Taremaa juhatas kooli 1957. aastani, temalt võttis õpetajakohustused üle Ene Rõigas, kes töötas kooli sulgemiseni 1969. Õpetajaks oli veel Hille Pargi aastail 1958–1966. Õpetajad töötasid innuga, sest neil oli ümbruskonna toetus. Lauldi koos kooris, Helene Taremaa juhtis käsitööringi. Kohapeal rahvamaja polnud. Isetegevuslaste harjutusteks kasutati kooliruume. Koolis valitses kord ja edasipüüdlik vaim. Pikki astaid juhtis lastevanemate komitee tegevust tulemuslikult Heinrich Rohtsalu.

Loos kasutatud Signe Savimägi kodu-uurimistöö „Aruküla kool“ materjale.